

Universell utforming

Rapport for nannestad.kommune.no

13.12.2022

Lever av:

Prokom Sem & Stenersen

Innhold

1	Intro	3
2	Resultater	3
2.1	Tall fra Siteimprove.....	3
2.2	Linjehøyde er under minimumsverdien.....	4
2.3	Beholderelementet er tomt.....	4
2.4	Tomme overskrifter	4
2.5	Tekstalternativ	5
2.5.1	Lenker uten tekstalternativer	5
2.5.2	Bilder uten tekstalternativer	6
2.5.3	Innebygd ramme uten alternativ tekst	6
2.5.4	Knapper uten tekstalternativ	6
2.6	Element-ID-er er ikke unike	7
2.7	Kontrast mellom tekst og bakgrunn	7
2.8	Teksten blir avkuttet når den endrer størrelse.....	7
2.9	Linjehøyden er fast.....	8
2.10	Det er ikke lett å se lenkene	8
2.11	Dokumenter (PDF).....	8
3	ARIA.....	8
4	Mulige problemer	9
4.1	Kontrast mellom tekst og bakgrunn	9
4.2	Hvilket sideelement har tastaturet i fokus?	9
4.3	Flere lenker til samme side	9
5	Nyttige lenker	9

1 Intro

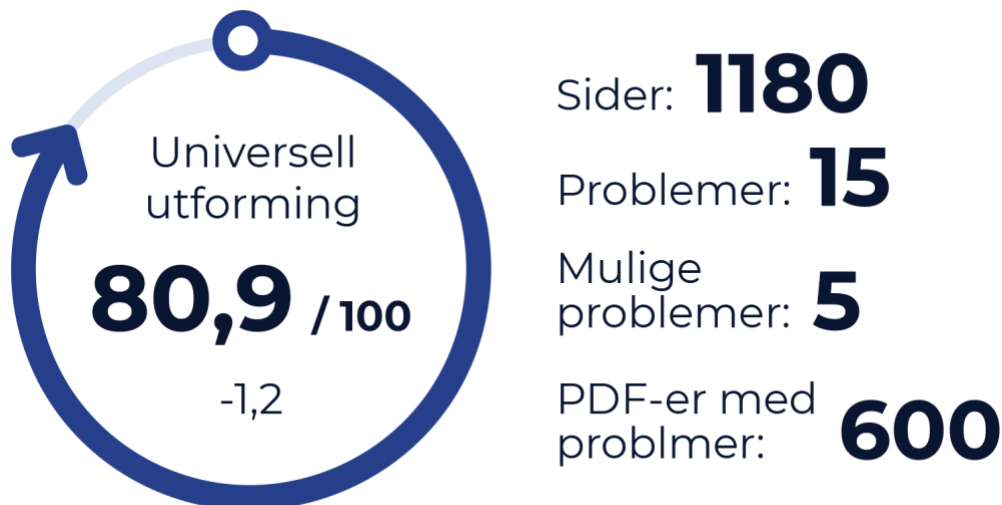
Universell utforming, eller uu som det ofte blir forkortet med, er ikke bare tilpasninger i bygninger og på gata, men også på nett. Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) sitt Tilsyn for universell utforming av ikt (uutilsynet, [les mer på uutilsynets nettside her](#)) holder oversikten og passer på regelverket rundt universell utforming av digitale tjenester. Uavhengig av alder, funksjonsevne og utdanningsnivå skal, i denne sammenhengen, nettsider være tilgjengelig for alle. «Nødvendig for noen – bra for alle», som Digdir så fint sier det.

Gjennom WCAG 2.1 og EUs Webdirektiv (WAD) sitt oppdaterte regelverk kommer det 12 nye kriterier som trer i kraft 1. februar 2023. Ut ifra ulike behov og situasjoner hos brukere vurderes kriteriene etter tre nivåer. Enkel A er laveste nivå, AA og AAA er høyeste nivå.

Denne rapporten baserer seg i hovedsak på automatisert testing av Nannestad kommunes nettside, utført av Siteimprove. Konkrete eksempler som tas frem i denne rapporten er for å vise hva avvik fra WCAG-krav har å si og hva som kan være konsekvensene, ikke for å påpeke feil eller henge ut verken designer, utvikler eller redaktør.

2 Resultater

2.1 Tall fra Siteimprove

Disse tallene er hentet fra Siteimprove, det er et sammendrag av resultatene fra nannestad.kommune.no per 13.12.2022. Nettsiden får en god score på universell utforming og har 15 ulike typer problemer. Ved å se nærmere på et problem får man opp alle forekomstene av samme art, der kan det være flere hundre feil eller bare et par. Ved å løse én feil, kan man i teorien løse 50 feil. Altså er det noen ganger kort vei til mål. Én feil som løses, kan i mange tilfeller løfte prosentpoengene med flere poeng.

2.2 Linjehøyde er under minimumsverdien

WCAG: 1.4.12 Tekstavstand

Det kan være utfordrende å lese tekst hvis avstanden mellom linjene er for kort. Derfor har WCAG et krav om en minsteavstand mellom linjer skal være på 1,5 ganger skriftstørrelsen. Linjehøyden er dynamisk fordi avstanden må speile skriftstørrelsen, jo større den er jo mer avstand bør det være mellom linjene. Hvis det zoomes på nettsiden så skaleres innholdet proporsjonalt. Nesten all tekst på Nyhet- og Aktuelt-sidene overholder ikke kravet om linjevstand. Det anbefales at en utvikler ser nærmere på dette.

[Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

Nå får kvinner mulighet til hjemmebørsel i Nannestad kommune

Nannestad kommune og jordmortjenesten er valgt ut som pilot i et nytt prosjekt hvor kvinner som har en ukomplisert fødsel kan reise hjem tidligst seks timer etter fødselen. Hjemme vil de få barseloppfølgingen fra sin lokale jordmor. Prosjektet er i regi av Ahus og i samarbeid med jordmortjenesten i Nannestad kommune.

30.11.2022 08:35:06
[Les saken »](#)

2.3 Beholderelementet er tomt

WCAG: 1.3.1 Informasjon og relasjoner

Et beholderelement er et overordnet innholdselement med andre underelementer, men det er regler for hvilke elementer man kan putte inn i beholderelementet. Dette er ikke et synlig problem, men oppfattes av brukere med skjermleser ol. Overskriften «Innhold» har blitt satt inn i en beholder for lister (<ul>), men her skal det egentlig være listelementer, altså punkter, ikke overskrift. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

Utvalgt kulturlandskap

Innhold

UTVALGT KULTURLANDSKAP: C
kulturlandskap i jordbruket. Område
omfatter 20 gårdsbruk og utgjør kje
Leira. Ravineformene her er sjelder
leiravsetninger i Nord-Europa.

2.4 Tomme overskrifter

WCAG: 1.3.1 Informasjon og relasjoner

I alle 6 tilfellene av dette problemet er det noen har glemt å fylle inn tekst eller lagt til en ekstra overskrifts-blokk uten å mene det. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

Helsesykepleier

Klikk på folder for mer informasjon om helsetjenesten ved Nannestad ungdomsskole:

2.5 Tekstalternativ

Flere steder på nettsiden mangler det et tekstalternativ til ulike elementer som lenker, bilder eller knapper. Dette er spesielt viktig for de som benytter skjermleser eller i de tilfellene hvor elementer ikke lastes inn riktig. En skjermleser leser opp sideinnholdet for en som er blind eller svaksynt. Skjermleseren leser i en bestemt rekkefølge, slik at oppsettet av siden har en betydning. Tekstalternativet skal beskrive kort innholdet til elementet. Et tekstalternativ kan være f.eks. alt-tekst som legges inn i koden og er «usynlig» for seende besøkende. Enten om bildet er et meningsfylt innhold eller en del av et budskap, er det viktig å ha en god alt-tekst. Samme bilde kan ha ulike alt-tekst avhengig av konteksten.

2.5.1 Lenker uten tekstalternativer

WCAG: 2.4.4 Formål med lenke (i kontekst)

Det er flere tilfeller hvor lenker mangler alternativ tekst, dette er noe en redaktør kan endre på selv. I mange tilfelle er en bildeserie, som vist under, lagt inn i lenkelementer, slik at man skal kunne klikke på bilde for å forstørre det. Disse bildene, ikke lenkene, trenger en alternativ tekst. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

I et annet tilfelle har det blitt litt ort med lenkeplassering. På Aktuelt-siden om «Møteinnkalling Kommunestyret 08.12.20» har det sneket seg inn en ekstra lenke, bak lenken «Sakspapirene kan leses på politisk møtekalender». Den ekstra lenken er usynlig, men må fortsatt fjernes. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

Se vedlagt møteinnkalling med saksliste og saksframlegg. [Sakspapirene kan leses på politisk møtekalender](#)

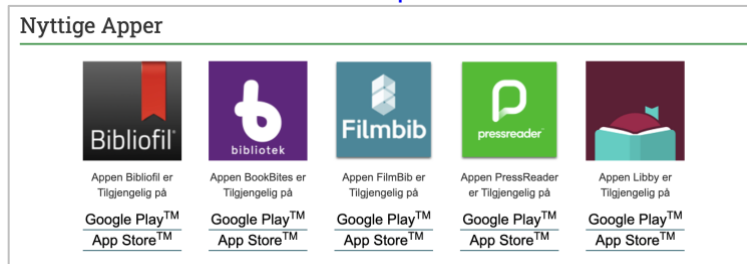
Fjernmøte via Teams streames direkte på kommunens nettside, kommune-TV
<https://nannestad.kommunetv.no/live>.

[Møteinnkalling - Kommunestyret 08.12.2020.pdf](#)

2.5.2 Bilder uten tekstalternativer

WCAG: 1.1.1 Tekstalternativ for ikke-tekstlig innhold

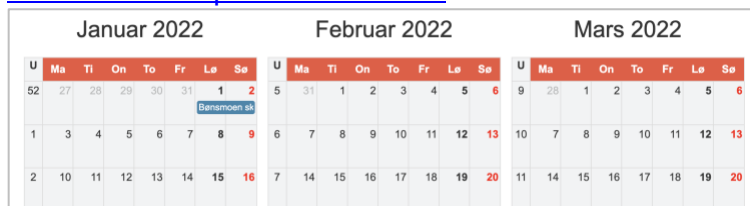
Det er et par tilfeller hvor alt-tekst til bilde mangler, bl.a. på bilder av ulike apper vist fram på siden Nannestad bibliotek. Her kan den alternative teksten være så enkel som «App-ikon for Bibliofil» osv. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

2.5.3 Innebygd ramme uten alternativ tekst

WCAG: 4.1.2 Navn, rolle og verdi

Innebygde rammer (iFrame) skal også ha en alt-tekst. En innebygd ramme, som ellers er usynlig, kan inneholde ulike medietyper eller en kodebit. Det er en kalendervisning på siden om Skoleruta som har satt inn i en innebygd ramme, her skal det også være en alt-tekst. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

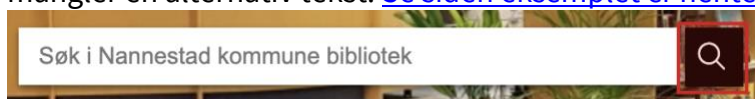
2.5.4 Knapper uten tekstalternativ

WCAG: 4.1.2 Navn, rolle og verdi

Når det kommer til knapper så trenger ikke en knapp med tekst, et tekstalternativ i tillegg. Men hvis knappen bare består av et ikon så skal den ha tekstalternativ. Det kan enten være synlig tekst i nærheten av ikonet eller i for av en alt-attributt i koden, altså «usynlig» tekst. Alt-teksten bør beskrive hva knappen gjør, eller hva brukerne kan forvente hvis de klikker på den.

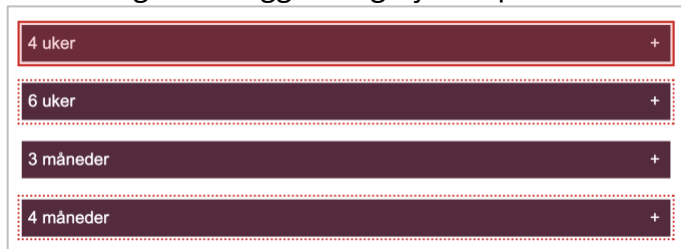
Søkefeltet som dukker opp på siden til Nannestad bibliotek har en søkeknapp som også mangler en alternativ tekst. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

2.6 Element-ID-er er ikke unike

WCAG: 4.1.1 Parsing (oppdeling)

Noen ganger er det viktig å vite hvordan forskjellige sideelementer passer sammen. Mens seende besøkende kan få denne informasjonen fra det visuelle oppsettet, er besøkende som bruker skjermlesere, avhengige av at sideelementene er riktig oppmerket i HTML-koden. På flere sider er det elementer som har samme ID, noe som kan forvirre skjermleserbrukere. Det kan også ødelegge navigasjonen på siden. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

2.7 Kontrast mellom tekst og bakgrunn

WCAG: 1.4.3 Kontrast (minimum)

For å optimalisere lesbarheten så her WCAG et krav om et godt kontrastforhold mellom tekst og bakgrunn. For å måle kontrasten kan man benytte ulike verktøy som gir deg en score fra 0 til 21. Minimumskravet fra WCAG er 4,5:1, men med noen unntak.

I visningen av alle aktuelt-saker er datoen skrevet med en gråfarge som blir for svar i forhold til den hvite bakgrunnen og oppfylder derfor ikke minstekravet. Dette gjelder alle steder en dato blir vist på denne måten. Se siden eksemplet er hentet fra.

2.8 Teksten blir avkuttet når den endrer størrelse

WCAG: 1.4.4 Endring av tekststørrelse

Besøkende skal kunne skalere tekst til 200 % uten å miste informasjon. På ulike steder hvor et kartutsnitt vises er det tekst i kartknapper som forsvinner når man skalere oppover. Det er Nordkart som står for kartløsning så det er de som må ordne opp i grensesnittet.

2.9 Linjehøyden er fast

WCAG: 1.4.8 Visuell presentasjon (AAA)

Linjehøyde skal defineres dynamisk slik at teksten forstørres i likhet med siden når man skalerer opp. På et par steder er linjehøyden definert i piksler og er derfor ikke dynamisk.

[Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

Retningslinjer for fri fra skolen utover ferier og fridager

Skoleåret har 190 skoledager. Disse dagene er fylt med aktiviteter av forskjellige slag som alle er like verdifulle for å oppnå skolens faglige og sosiale mål etter gjeldende lærerplaner. Det er derfor viktig at elever ikke er borte fra skolen, men deltar aktivt i alle ting som foregår i løpet av en skoledag og et skoleår. Det er foresattes ansvar at elevene møter på skolen til pliktig undervisning. Foresatte må likevel enkelte ganger søke sine barn fri fra skolen.

2.10 Det er ikke lett å se lenkene

WCAG: 1.4.1 Bruk av farger

Farge alene er ikke nok til å skille en lenke fra den omliggende teksten. På siden Byggesak er det noen lenker som ikke får nok kontrast til bakgrunnen. Ett sted mangler det understrek for å fremheve lenken, noe som egentlig er med i lenkestilen. Dette kan skyldes av feil bruk av maler. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

Planbestemmelser som gjelder for din eiendom finner du i kommunekart

[Se veiledningsvideo for kommunekart.](#)

2.11 Dokumenter (PDF)

Informasjon som legges ut på nettsider bør i hovedsak legges ut som HTML - det vil si som ren tekst. Slik blir informasjonen tilgjengelig og enklere å finne for alle. Av ulike grunner har man likevel innimellom behov for å publisere informasjon i form av for eksempel en PDF eller andre typer dokumenter. Da er det viktig at også disse er universelt utformet. Det betyr at det stilles samme krav til eksempelvis riktig bruk av overskriftsnivåer, tabeller, tekstalternativ og kontrast, som på nettsiden ellers. Siteimprove tar også med nettsidens PDF-er i den automatiserte testen, der den sjekker mye av det samme som på resten av nettstedet.

3 ARIA

ARIA er en måte for en utvikler å definere ulike elementer på nettsiden, tildele de en rolle eller en beskrivelse. På en nettside med flere navigasjoner kan det være vanskelig for en skjermleserbruker å få med seg hvilken navigasjon som er i fokus. Hvis koden er riktig i henhold til ARIA, vil en skjermleser kunne opplyse brukeren at det som står i fokus nå, er navigasjon for hovedmenyen, og ikke en sidemeny. Landemerkene gir informasjon om sidestrukturen. Hvis elementer er utenfor landemerkene, blir det vanskeligere å navigere for enkelte besøkende. Nettsidens breadcrumbs, navigasjonssti er utenfor et landemerke.

[Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

4 Mulige problemer

Dette er punkter Siteimprove anser som mulige problemer, så her kreves det en mer manuell vurdering.

4.1 Kontrast mellom tekst og bakgrunn

WCAG: 1.4.3 Kontrast (minimum)

For å oppfylle WCAG-kravet til kontrast må du ha et kontrastforhold på 4,5:1. I alle tilfellene av dette mulige problemet så gjelder det kartutsnitt. Siden det er Nordkart som står for kartløsning så det er de som må ordne opp i grensesnittet når der kommer kontrastforhold.

4.2 Hvilket sideelement har tastaturet i fokus?

WCAG: 2.4.7 Synlig fokus

Noen brukere har ikke mulighet til å benytte mus, men bruker heller tastatur til å navigere seg rundt. Derfor er det viktig å få frem hvilke klikkbare elementer som er i fokus. I alle tilfellene av dette mulige problemet så gjelder det kartutsnitt og her må Nordkart også passe på.

4.3 Flere lenker til samme side

WCAG: 2.4.4 Formål med lenke (i kontekst)

To lenker på siden «Program Kulturnatt 2020» har nøyaktig samme lenketekst og det kan som kan være problematisk. Lenketeksten er heller ikke av den gode art. Det å bruke selve lenken (URL) som lenketekst er fy fy. Lenketeksten «<https://forms.gle/LcCEP9puKS9VkmVS6>» kan bli til «Påmelding til åpent møte, lunsj og workshop 10. oktober». Så tenger man kanskje ikke å nevne samme lenke flere ganger i samme tekst. [Se siden eksemplet er hentet fra.](#)

5 Nyttige lenker

[Slik lager du en god alternativ tekst](#) – synlighet.no

[Universell utforming for deg som skriver innhold](#) – medium.com

[Landemerker og ARIA](#) – funka.com

[Løsningsforslag for nettsider: bilder og grafikk](#) - uutilsynet.no